

Kia Orana!

Turou ki te Rūnanga Takere Moana o te Kūki 'Airani e ki tāna Kura Rorouira i te au koata mata'iti nō te 'akakitekite atu i te au 'anga'anga ta te Minera Moana e rave nei. Kua 'akamouia te manako ma'ata o teia tātā'anga ki runga i te au akapū'apinga'anga tei akatupuia e te SBM ki roto i teia ngauru mataiti i topa e pera te au angaanga te ka akatupuia i teia au rā ki mua.

Ko'ai mātou?

Ko te Rūnanga Takere Moana o te Kūki 'Airani ko te tango pū'apinga tēia e riro nei i te 'akatere i te au 'anga'anga a te mīnera moana i raro ake i te 'aka'aere'anga a te Kūki 'Airani. Kua riro te Kōpapa 'Akatere ei mata nō te Kavamani Kūki 'Airani i te 'aka'aere i te Ture Nui o te Mīnera Takere Moana 2019.

Ki roto i teia tātā'anga:

- **Kia Orana mei konei atu i te SBM**
 - Akama'ara'anga i te nga'uru'anga mataiti o te SBMA.
- **Te Akakouanga o te Kaveinga e te Akaeuanga**
 - Akamataanga o te tere kimikimi matatio
- **Akatereanga Kite Pakari**
 - Māpu o te papa moana o te Kuki Airani tei tukuia ki roto i te Tianara maata o teia nei ao.
- **Atuituianga a te au tuanga turuturu.**
- **Terenianga e te Akapuapingaanga**
 - Terenianga STCW ki Aitutaki
 - Iriirikapua no te Akapuapinga Kapiti i te Moana ki Wollongong
 - Turanga Angaanga: Tamyra Bullen

Kia Orana mei konei atu i te SBMA

E akamataanga mataora to te Kopapa Akatere o te Runanga Takere Moana i teia mataiti.

Koi akamaara uatu rai matou i te nga'uru'anga mataiti o te Kopapa Akatere o te Runanga Takere Moana. E maata tikai te tangata i tae mai e kua rauka te tikaanga i te akakitekite i te au angaanga tei akatupuia e tei raveia i teia ngauru mataiti i topa, e te akameitaki katoa i te au tangata tei piri ki roto i teia turanga ngateitei tei rauka, e pera te akara mamao atu ki te akakoroanga te ka akatupuia i teia au mataiti e tu mai nei.

Ki roto i te marama Peperuare, kua arikiriki atu te Minera Moana i te pai kimikimi matatio koia te Anuanua Moana te ka noo tinamou ki roto nei i te Kuki Airani. Ka rauka iaia i te tari mei te 1,485 tane, e, e 61 metera te roaroa iaia, koia katoa te pai maatamaata roa atu e pera te pai teia rakeiia i te au mekameka tuketuke i tae mai ki roto nei i te Kuki Airani ki raro ake i tetai raitini ranga. E turanga ngatā teia no tetai pai mei te Anuanua Moana rai i te noo tinamou ki roto nei i te tuanga Tonga o te Patipika, pera tikai ki te Kuki Airani nei.

Kua irinakiia e ko te mataiti 2023 tetai mataiti ka maata te angaanga kimikimi matatio ki roto i te tuanga moana o te Kuki Airani. Te akara mamao atu nei matou i te maata o te au manako te ka rauka mai no roto i te au kimikimianga no runga i to tatou moana e te oraanga o te papa moana e ka akapeea te taangaanga i te au kite no te paruruanga e te taangaanga matakite i te minera natura te ka riro ei meitaki no te iti tangata Kuki Airani.

Kia Manuia!

Akamaaraanga i te Ngauruanga Mataiti.

I te Paraparau ra 16 no Mati, kua akamaara te SBMA i tona ngauruanga mataiti. Kua akatueraia te akakoroanga e te Kumitiona o te SBMA koia ko Maine Alex Herman tei riro e nana i tatara mai i te orama o te taangaanga matakite i te minera ki roto nei i te Kuki Airani.

Kua eeu katoaia tetai puka akamaara i tei raveia ki roto i te ngauru mataiti tei akakite mai i te maroiroi i rauka, te angaanga e raveia nei, te puapinga tei rauka mai, te au akameitakianga e te

turanga tei rauka i te au tangata angaanga ki roto i te minera moana ki roto i teia ngauru mataiti i topa ki muri.

Sir Tom Masters, Alex Herman, PM Mark Brown, Paul Lynch

Kua riro e na te au Minita e te Kumitiona o teia ra e tei akangaroi koia te Parai Minita Mark Brown, te mata o te Ariki Tane Tom Marsters, Alex Herman e Paul Lynch i rave i te koperepereanga.

Kua akakite te Parai Minita a Mark Brown e, “ia tatou e akamaara nei i te ngauruanga mataiti, kua maara iaku te au takainga tei akamaka i te ara no tatou e tae ua mai ki teia ra. Kare tatou i rere ua mai ki teia ra, i te au kamupani ranga e rave nei i ta ratou au porokaramu rangaanga no tetai tai mataiti. Kua akara matatio ra tatou ki to tatou turanga, kua akamana tatou i tetai au ture paruru, kua kimi tatou i te marama e kua rave tatou i te angaanga tau.

I mua ake ka akaoti ei te akakoroanga o te reira po, kua akakitekite mai te Opita maata o te tuanga Akatereanga Kite Pakari a Tanga Morris no runga i te au angaanga e raveia nei. Kua akamarama mai aia i te au tamanakoanga e te koronga no te mataiti 2023 e te rima mataiti e tu mai nei. Teia tana i tuatua, “i teia rima mataiti e tu mai nei, ka maata te tauia e ka maata atu te angaanga”.

Kua teateamamao te Kopapa Akatere o te Runanga Takere Moana i tetai au Ravenga rima matati te ka tukuia ki te katoatoa kia oronga mai i to ratou manako i teia nga epetoma e tu mai nei. Ko te akakoroanga maata koia kote akapapuanga e ko te tuanga minera moana kia turuia te reira e te kimikimianga matatio, te taieni e te akakiteanga ki te katoatoa ei akamatutu i te marama no runga i te tiakianga i te mekameka takere moana, ma te oronga i te turanga kimi puapinga matutu ki te iti tangata Kuki Airani.

Vairanga Tutu **Te puka Ngauruanga Mataiti a te SBMA**

Te Akakouanga o te Kaveinga e te Akaueanga

Akamataanga o te Kimikimianga 2023

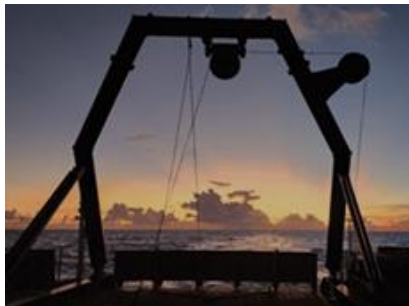
Ei tuanga iti mei roto mai i tana akara matatioanga, kauraroanga e te porokaramu akamatutu, kua akatupu te SBMA i tetai kopapa akava. Ko te angaanga a te au akava koia ko te akara matatio ki roto i te au angaanga a te minera moana ma te akapapu e kua tau te reira ki raro ake i te Ture metua o te Minera Papa Moana 2019 e pera te au apinga tei taangaangaia.

Koi akamata uatu rai te Minera Moana i tana porokaramu ranga na roto i te mapuanga i te katoaanga o te papa moana ki roto i te tuanga moana tei raitiniia. (22,000 kuea metera te maata).

No runga ana a Rima Browne te Maine Akatere o te Tuanga Kite Pakari i te pai Anuanua Moana ei akava no te akara matatio atu i te au angaanga e raveia nei no te kimikimianga matatio. "Mei te rua ngauru mataiti i topa ake nei te tuatau openga i mapuia ai to tatou papa moana inara kare te maata o te reira i aite ki tei raveia i teia tuatau" ina Browne ei.

Kua akatereia teia kimikimianga e tetai pupu taunga ki roto i te tuanga nenei tei rakeiia e te au kite karape tei anoanoia no teia akakoroanga. Ko te au angaanga tei raveia i te tuatau o teia akakoroanga, koia kote mapuanga i te tutu o te papa moana (te tu, e te akanooanga o te papa moana), te au ta'ua tuketuke(Ka akakite mai te reira i te au tu vari moana e eaa to roto ia ratou), te au mekameka natura ki roto i te tai(e 1,000 metera te oonu) e te akaraanga i te manumanu ora ki roto i te moana.

Akatereanga Kite Pakari

E mapu ou no te papa moana tei tukuia ki roto i te tianara maata o teia nei ao

Ko te mapu ou tei angaia e te SBMA kua arikiia te reira ki roto i te akapapaanga mapu o teia nei ao.

Ko te mapu ou o te papa moana ka riro te reira i te tauturu i te akamaata atu i te mārama no runga i te ngai nooanga o te au apinga ora ki raro i te moana, te minera puapinga, tei riro ei mekameka natura puapinga maata ki te Kuki Airani i te mea e ko te tuanga maata teia ko te moana e te papa moana tei akakako i te Kuki Airani.(99.99%)

Ko te tama akatere maata o te Tuanga Kite Pakari ko John Parianos, e te Opita Akatere o te Tuanga Kite Pakari a Rima Browne tei piri atu ki roto i te akatangoanga i te mapu, te mataora nei e te ngakauparau nei raua i te mea e kua arikiia teia mapu e te au peapa note mea e maata te au angaanga tei raveia i rauka mai ei teia tataanga openga.

Ka kiteaia te tukuanga o te mapu te ka raveia e te tataanga ki konei.

Atuituianga a te au Tuanga Turuturu

Te rave nei rai te SBMA i te akakitekiteanga ki to tatou iti tangata ma te akamarama i te au angaanga e raveia nei ki roto i teia tuanga. I teia nga ra kua akatinamou te SBMA ki runga i te atuituianga ki te au apii ei ravenga i te apii i te anau tamariki no runga i te minera papa moana.

Ko teia te au akaariarianga tei raveia e te SBMA i teia mataiti:

- Iti tangata e te au apii o Aitutaki
- Apii Papaaroa – mataiti 6-10, Apii St Joseph – mataiti 5 e te 6, Apii Nukutere – mataiti 9-11, Apii Takitumu – mataiti 6.

I te toenga o teia mataiti ka rave uatu rai te SBMA i te atui ki te iti tangata ki Rarotonga nei e pera te Pa Enuā i tai mai.

Terenianga e te Akapuapingaanga

Terenianga Karape Moana ki Aitutaki

Kua raveia tetai terenianga karape moana ki Aitutaki ki roto ia Mati 2023. Kua riro teia terenianga tei akatereia e te SBMA i te oronga i te tikaanga ki te iti tangata Aitutaki kia rauka te terenianga tau no te au ravenga e rauka ai te ora ki te moana me tupu ake tetai manamanata poitirere.

E 21 au mema i piri mai ki roto i teia apianga: Te au Ravenga no te Tangata okotai kia ora, te Paruruanga e te Turanga Tau.

Kua kite te au mema tei piri ki roto i te meitaki o teia apii, e ko te aronga tei pāti ka orongaia te akairo te ka riro i te eeu i te tikaanga kia angaanga ki runga i tetai uatu pai moana e pera te au pai e rave nei i te kimikimianga ki roto i te tuanga moana o te Kuki Airani.

**Iriirikapua kia Rauka i te
Akapuapinga Kapiti i te Moana**

Ki roto ia Peperuare kua piri atu te Opita o te Kaveinga e te Akaueanga koia a Te-Ara Henderson ki roto i tetai iririkapua e toru ra, no runga i te Akapuapinga Kapitianga i te moana tei raveia ki Wollongong, Autireria.

Ko te akakoroanga o te iririkapua koia ko te tauturu i te paruru i te moana e tona au mekameka na roto i te taangaanga matakiteanga i te reira. Kua akatinamou te reira ki runga i te manako e kia aiteite te tu'a'anga o te meitaki ka rauka mai no roto i te moana, e kia akarongoia te reo o te katoatoa no te akatereanga i te reira, e kia riro te au ravenga ou e te meitaki i te utuutu i te reira.

Kua piri atu te au taunga kite pakari, te au mata o te Kavamani e te Tuanga turuturu no roto mai i te au tuanga tuketuke i te atuitui i to ratou marama e te uriuri i te au ravenga tau e rauka ei te turanga matutu e te aiteite o te puapinga moana.

“E tikaanga pumaana tikai teia i te akarongo e te uriuri manako ki te au enua mamao no runga i teia manako puapinga. E tikaanga ngateitei katoa teia no te akakite i ta te Kuki Airani e rave nei no te akatereanga e te akatupu matakiteanga i te tuanga SBM mate kore e akangaropoina i teia au manako puapinga nei” ina Henderson ai.

Terenianga e te Akapuapingaanga

Kua akamata a Tamyra i te angaanga na te Kopapa Akatere i te marama ko Titema mataiti 2022. Kua apai aia e tai mataiti vā mei te apii no te akamaata atu i tona marama no runga i te tuanga matini angaanga ma te akatukatau iaia i mua ake ka aere atu ei aia ki te apii tua toru.

E angaanga ana a Tamyra ki roto i te tuanga o te au matini angaanga e te kave karere e kua rave aia i te ranganga atuitui rorouira no te tauturu e te tupae i te au aronga angaanga ki roto i teia opati.

I teia nei te angaanga nei aia i tetai au tuanga angaanga tukeke mei te ravenga koianga i te mekameka no te kimi matatio, te au apinga nenei e te au matini uira.

Kua piri katoa ana a Tamyra ki roto i tetai au iririkapua e te Atuituianga manako tei raveia e te SBM mei te tuanga Tārivamoana ki Aitutaki tei riro ei akamaata atu i tona marama no runga i te au manumanu moana, te ao natura o te takere moana e te au apinga e taangaangaia ana no te koi e te kimi matatio ki roto i te reira.

“Kua poitirere tikai au i te kiteanga e ko te maataanga o te vairakau maki no roto mai te reira i te rakau, te manumanu e te pūma‘u” ina Tamyra ai.

Kua tereni katoaia aia e ka akapeea i taangaanga i te au ravenga tukeke no te kimi matatio kia rauka i te koi mai i te au vaitoanga no runga i te oraanga o te au manumanu rikiriki e te akakite katoa i te tauiaanga ki roto i te ao ora natura o te moana.

Noatu te ngatā i te turanga o te reo tei taangaangaia, kua pumaana a Tamyra i te angaanga kapiti ki te pae i te aronga angaanga.

Kua mataora aia i tana i rave notemea kua atui teia tuanga ki tana i anoano mate turu i te angaanga kapiti tetai ki tetai. Te parani nei Tamyra i te aere ki te apii ki Nu Tireni ki roto i te marama Tiurai 2023.

Me e uianga taau no runga i teia kura, tuku mai te reira kia Dede Mingi:

dede.mingji@cookislands.gov.ck

SEABED MINERALS AUTHORITY - Runanga Takere Moana | 29193 | sbma.gov.ck

